

Status Kosovo: Predstojeći Teški Meseci

I. PREGLED

Sve je veća zabinutost da kratko odlaganje koje je Specijalni izaslanik UN Marti Ahtisari objavio krajem novembra 2006., kako bi sačekao održavanje parlamentarnih izbora u Srbiji, neće biti i poslednje odlaganje u tom procesu, koji bi mogao da se oduži do druge polovine 2007. godine. Nervozni albanski političari brinu da nakon marta 2007. neće biti u stanju da odole pritiscima javnosti. Sa sve čvršćim ruskim stavom i sve izraženijom srpskom tvrdoglavošću, jedinstvo EU je od suštinskog značaja – premda daleko od toga da je zagarantovano – u održavanju statusnog procesa na pravoj putanji, najpre u Kontakt grupi, koja je upravljala kosovskim pitanjima od 1999. godine, a zatim i u Savetu bezbednosti Ujedinjenih nacija, mestu donošenja konačne odluke.

Jedan broj članica EU ukazuju da će oklevati da promene kosovski status usled jakog suprotstavljanja Srbije. Ako Brisel ne uspe da održi jako unutrašnje jedinstvo, on rizikuje da rizikuje da nasledi novu, poveću krizu. Ovakva situacija predstavlja hitan izazov, posebno za Nemačku koja 1. januara preuzima šestomesečno predsedavanje Evropskom unijom. SAD favorizuju donošenje rezolucije o statusu Kosova ali je ne mogu usvojiti usled sve češćih i sve specifičnijih pretnji iz Moskve, koje ukazuju na mogućnost upotrebe veta u SB ukoliko EU ne da svoj doprinos u podizanju teškog tereta.

Zbog odlaganja međunarodne zajednice, kosovski Albanci misle da im predstoji mukotrpan period. „Šta god da uradimo nije dovoljno dobro; svaki naš potez je kritikovan“, jadikuje jedan kosovski Albanac. Ahtisari je jasno signalizirao da tek nakon održavanja izbora planira da predstavi iscrpan i nedvosmislen predlog. Ako se želi pomak u tom procesu, onda bi međunarodna zajednica trebalo da pruži Ahtisariju značajniju podršku, jer vreme rezervisano za Kosovo ističe. Krivica, umnogome, može biti prebačena na Albance koji nisu ostvarili onoliko koliko su mogli sa već ograničenim upravnim mogućnostima i koji su hitali da prete nasiljem umesto da rade na smanjenju srpskog straha. Ali, činjenica je da sve što se dalje zalazi u 2007. godinu bez rešenja, suočava sa većim rizikom od izbivanja nemira.

Smandrlijan statusni proces koji nije uspeo da iznedri nacrt kosovske države sa sadašnjim granicama i koji ograničava podršku EU i drugih multilateralnih tela, zasejaće seme novih destruktivnih procesa. Među Albancima u regionu bi bio usaden osećaj nepravde, ojačala bi panalbanska, ideološka netrpeljivost prema trenutnim granicama i uz to bi, verovatno, bile obogaćene nove snage radikalnog Islama.

Neki zvaničnici se plaše da međunarodna zajednica možda neće imati dovoljno energije i volje za rešavanje kosovskog statusa bez krize u regionu. Nedonošenje odluke je, ustvari, donošenje odluke“, smatra jedan diplomata UN-a. „Ako se učini da je situacija na terenu stabilna, Savet bezbednosti će izabrati da ne uradi ništa radije nego da uradi nešto kopljkovano“, dodaje drugi. Jedan evropski zvaničnik, zadužen za pitanja bezbednosti, slikovito je objasnio nešto rasprostranjeniji stav: „Pustimo da truli pa ćemo onda videti šta ćemo. Rešenje za Kosovo će počivati na velikom haosu i nasilju u martu“.

Ovakav stav mora biti opovrgnut. Međunarodna zajednica se mora jasno i eksplicitno pridržavati svojih obećanja. Posebno:

- Kontakt-grupa ne sme da dozvoli odlaganje Ahtisarijevog predloga nakon 21. januara 2007. godine i ne sme ga ublažavati. Dalje, te predloge mora brzo da usmeri na razmatranje SB Ujedinjenih nacija.
- Savet EU treba da skrene više pažnje i evropskog javnog mnjenja i Saveta bezbednosti na svoje pripreme i zahteve za preuzimanje poslestatusnih zaduženja. Predstojeće nemačko predsedavanje treba da doprinese jedinstvenoj podršci Ahtisarijevog predloga.
- Nakon pristizanja Ahtisarijevog predloga, Savet bezbednosti treba da reaguje brzo i pozitivno, shvatajući da bi odlaganje značilo vraćanje Kosova problematičnim okolnostima.
- Kosovske institucije moraju da ojačaju upravu, steknu veći legitimitet u svojoj zajednici kao i da se pripreme za preuzimanje novih zaduženja nakon rešenja statusa.

- Srbiju treba ohrabriti da prihvati nezavisnost Kosova i da iz toga izvuče maksimalnu, dugoročnu korist a kosovskim Srbima naznačiti da Srbija nema mogućnost veta na odluku međunarodne zajednice o konačnom statusu.

II. AHTISARIJEV PREDLOG: BACANJE RUKAVICE

Specijalni izaslanik za Kosovo, bivši finski predsednik Marti Ahtisari, pristao je 10. novembra 2006. da odloži iznošenje predloga budućeg statusa Kosova do održavanja parlamentarnih izbora u Srbiji.¹ Ahtisari namerava da krajem januara ili u februaru predstavi svoj paket predloga Beogradu i Prištini i da zatim dobije odobrenje Kontakt-grupe² da predstavi predlog SB, koji bi trebalo da donese konačnu odluku. Ali, koliko će se kasniti u svakoj fazi procesa i da li će Kontakt-grupa i Savet bezbednosti delovati dovoljno brzo da preduhitre akcije na terenu?

A. U Evropi

Onda kada ih objavi, Ahtisarijevi predlozi će verovatno podići albanski moral i odgovoriti na srpsku nadu da nezavisnost ne može zauvek biti sprečavana. Srpski mediji i zvaničnici već mesecima kritikuju Ahtisarija, ali jedan zapadni diplomata predviđa da „će Beograd poludeti“ kada bude video predlog. Onda kada predlog bude predstavljen javnosti i kada ga mnoge zemlje podrže, „biće impresivno“, ističe drugi diplomata.³ Ovim će se možda kupiti nešto albanskog strpljenja koje je potrebno ovom procesu.

Procenjuje se, međutim, da Ahtisarijev plan neće sadržati reč „nezavisnost“ – status će proisteći iz bilateralnog priznavanja. S druge strane, očekuje se da Ahtisari stvori snažnu podlogu za nezavisnost – rekao je da kosovski status ne sme biti legalni i politički dvosmislen⁴ - ali, njegovom predlogu će možda trebati filtriranje kako bi prošao SB bez ruskog veta. U svakom slučaju, što se više ovlašćenja i težine

nakupi na njih do početka 2007. veće su šanse za uspeh procesa.

Ahtisari poseduje politički i moralni autoritet za iznošenje odluke o kosovskoj budućnosti koju Kontakt-grupa ne može sama da ostvari. Ahtisari je tu da „bismo mi mogli da se sakrijemo iza njega“, izjavio je jedan diplomata.⁵ Ali, Kontakt-grupa će morati da deluje nakon što to učini Ahtisari, a njena je kohezija prilično otanjila u odnosu na, kako je to jedan diplomata ocenio, „zlatno doba“ iz oktobra 2005., kada je izdala „Rukovodeće principe“, kao i u januaru 2006. kada je izdala jaku izjavu na ministarskom nivou u Londonu. Jedan učesnik u njenom radu izrazio je nadu, ali ne i potpuno uverenje, da će Ahtisarijev plan, ako dobije snažnu podršku SAD, naterati Kontakt-grupu da se suoči sa teškim izborom. Kada jednom dođe na sto u prvim mesecima 2007., plan će barem isterati na čistac bilo kakvo protivljenje predviđenom završetku, obavezujući one rezervisanije članice da ponude alternative ako ih imaju.⁶

Ahtisari i polovina Kontakt-grupe žele da se čvrsto pridržavaju roka nakon srpskih izbora. Oni predviđaju donošenje rezolucije SB početkom marta 2007. godine. Ovo će najverovatnije podrazumevati nametanje rešenja Srbiji u periodu pre formiranja nove vlade, i imaće praktične prednosti, s obzirom na to da će osloboditi beogradske političare odgovornosti i daće zemlji prilike da se prilagodi novim, evroatlantskim integracionim ciljevima u okviru granica koje su, barem, definisane.

Ipak, neke zemlje EU, uključujući i članice Kontakt-grupe Italiju i Nemačku, izgleda da favorizuju čekanje na formiranje nove vlade kako bi se tek nakon toga uskladio paket plana.⁷ Neke zemlje, poput Španije, Grčke, Kipra i Rumunije, bliže su srpskoj poziciji.⁸ Sa toliko različitih stavova među Evropljanima, Kontakt-grupa će morati da okleva. Kao i decembra 2003. godine, Srbija možda opet neće dobiti vladu tri meseca nakon čega postoji šansa za raspisivanje predsedničkih izbora. Ako se to desi, Tadić, sadašnji

¹ Videti izveštaj Krizne grupe za Evropu, no 177, *Kosovo Status: Delay is Risky*, 10. novembar 2006. Ahtisari je, takođe, bivši predsednik Krizne grupe.

² SAD, VB, Francuska, Nemačka, Italija i Rusija

³ Razgovor Krizne grupe, novembar 2003. godine

⁴ U obraćanju konferenciji Evropskog foruma, Berlin, 1. decembar 2006. godine

⁵ Razgovor Krizne grupe sa jednim diplomatom, 16. novembar 2006. godine

⁶ Razgovor Krizne grupe sa jednim diplomatom, 17. novembar 2006. godine.

⁷ Razgovor Krizne grupe sa jednim italijanskim zvaničnikom, 17. novembar 2006. godine.

⁸ Diplomata iz jedne obazrivije zemlje, članice EU, izražava zabrinutost da „Nismo pronašli tu sredinu koju je Ahtisari ranije tražio: polunametnuto, poludogovoreno; „niko ne treba da potcenjuje posledice nametnutog rešenja“, i „što manje nametanja u rešenju, to manje posla za nas u kasnijoj fazi“. Razgovori Krizne grupe, novembar 2006. godine.

predsednik, može zatražiti od vlada koje ga smatraju umerenim, da akcije o statusu Kosova mogu ponovo biti odložene: „Ako ste to jednom uradili zbog [premijera] Koštunice, zašto ne biste i zbog mene?“

Prilično odvojeno i drugačije od Evropljana, Rusija je insistirala da Ahtisarijev predlog ne treba da bude shvaćen kao već-spreman već da bi trebalo da predstavlja startnu poziciju za nastavak bilateralnih pregovora Beograda i Prištine tokom 2007. godine. Od oktobra 2006. godine Moskva je jasno stavila do znanja da neće prihvatiti rešenje koje se nameće Beogradu, bilo u Kontakt-grupi, bilo u Savetu bezbednosti. „Ako Srbija nerado prihvati nezavisnost, to je u redu, ali, mi ne krijemo činjenicu da bismo više voleli da Kosovo zvanično ostane u sastavu Srbije“, objasnio je jedan ruski diplomata.⁹

Rusija je ranije prihvatala stav da je nezavisnost Kosova jedina opcija, i da je izbor da li će nezavisnost biti uređena ili haotična.¹⁰ Sada se suprotstavlja stavu da kosovsko vreme ističe i kritikuje druge članice Kontakt-grupe zbog toga što ohrabruju Albance na Kosovu da veruju da je nametnuto rešenje bilo u ponudi. Izazavani rizikom ukoliko se nezavisnost odlaže, jedan diplomata uzvraća: „Da li bi trebalo da odobrimo nasilje?“ opisujući društvo kosovskih Albanaca kao kontrolisano, strukturisano, klanovsko, u kome se „ništa ne dešava spontano“.¹¹

To što je Rusija ranije prihvatala stavove Kontakt-grupe koji su zatvorili sve ostale opcije osim uslovne nezavisnosti „ne treba da nas zavede“, upozorava jedan zapadni diplomata.¹² Njena prava moć leži u mogućnosti veta u SB i „sve što se više približavamo Njujorku, Moskva će sve jasnije otkrivati svoje pozicije“¹³ Ona bi, možda mogla da odustane od Kontakt-grupe ako svi drugi podrže transfer Ahtisarijevog paketa u Njujork, ali će, i pored toga, imati pravo da drugačije razmišlja u SB.

Ako želi da opovrgne tvrdnju Rusije da „ovo nije bio pravi pregovarački proces“¹⁴, Ahtisari će morati da dokaže da su iscrpljene sve moguće opcije sa Beogradom. On će možda morati da održi još par sastanaka kojima bi prisustvovala obe strane, uprkos tome što se Priština protivi novim susretima jer se već stiglo do „crvene linije“ po pitanju decentralizacije pa se strahuje da bi novi pregovori mogli dovesti do daljih odlaganja i slabljenja paketa.

Izbori u Srbiji neće promeniti stav Beograda prema Kosovu ali mogu imati suštinski uticaj na to kako će međunarodna zajednica pokrenuti statusno pitanje. Ako ekstremno nacionalističke partije osvoje većinu u parlamentu, Rusija će morati da obznaniti da je očekivanje nastavka pregovora daleko i da su pogodnije prilike za nametanje rešenja. Ako DS i druge partije koje međunarodna zajednica smatra demokratskim postignu dobar učinak, sve članice Kontakt-grupe mogu se složiti oko obnavljanja napora u cilju premošćavanja gapova između Beograda i Prištine, istovremeno prihvatajući odlaganje, bar do sredine godine. U nameri da se Srbija privoli da prihvati neki oblik Ahtisarijevog plana, mogu joj se ponuditi još neke pogodnosti u vezi sa Evropskom unijom, poput pozivnice za članstvo u PzM, gde je već primljena¹⁵

Rešenje verovatno leži između ova dva ekstrema i zbog toga bi Kontakt-grupa i članice EU morale da bude pažljivije kako ne bi precenile demokratske, proevropske elemente u srpskoj politici.¹⁶ Samo 4 (LDP-GSS-SDU-LSV) male, nove, još uvek vanparlamentarne stranke, okupljene oko Čedomira Jovanovića, imaju jasan proevropski stav i realističnu

⁹ Razgovor Krizne grupe, 17. novembar 2006. godine.

¹⁰ Razgovor Krizne grupe sa jednim zapadnim diplomatom, 13. novembar 2006. godine.

¹¹ Razgovor Krizne grupe, 17. novembar 2006. godine.

¹² Razgovor Krizne grupe, 16. novembar 2006. godine.

¹³ Razgovor Krizne grupe, 17. novembar 2006. godine. Pozicija Rusije predstavljena na sastanku SB o Kosovu 13. decembra 2006., ukazala je na mnogo toga. Ambasador Čurkin kritikovao je šefa UNMIK-a Rukera zbog favorizovanja stava o brzom rešenju statusa, rekao je da je kritika Beograda neosnovana i insistirao je da će samo dogovorena odluka o statusu proći SB. Beleške s tog sastanka se nalaze na <http://www.un.org/Depts/dhl/resguide/scact2006.htm>

¹⁴ Razgovor Krizne grupe, 17. novembar 2006. godine.

¹⁵ Dana 29. novembra 2006. godine, NATO je bezuslovno primio Srbiju u PzM, odbacujući sve prethodne uslove za prijem, a među najbitnijima i ono koje se odnosi na saradnju sa Međunarodnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju (ICTY), posebno u vezi sa hapšenjem i isporukom generala Ratka Mladića. Glavna tužiteljka Haškog tribunala ocenila je ovakvu odluku kao nagradu za nesaradnju. Videti „Tribunal Update“, Institute for War and Peace Reporting (IWPR), 1. decembar 2006. godine, www.iwpr.net. Naponi oko produženja razgovora o Stabilizaciji i pridruženju nisu uspeali na samitu EU održanom 14-15 februara. Komesar za proširenje Oli Ren se suprotstavio ustupcima ali, Visoki predstavnik EU za spoljnu politiku i bezbednost poznat je po drugačijim stavovima. Videti *Reuters*, „EU razmatra nastavak pregovora sa Srbijom nakon izbora – Solana“, 4. decembar 2006. godine.

¹⁶ Videti Brifing Krizne grupe za Evropu, br. 44, *Serbia's New Constitution: Democracy Going Backwards*, 8. novembar 2006. god. i Izveštaj Krizne grupe za Evropu, br. 154, *Serbia's U-turn*, 26. mart 2004. god.

politiku prema Kosovu; Tadićev DS se po pitanju Kosova pridružio nacionalistima.¹⁷ Pored toga, podržao je burno donošenje ranije napisanog ustava i održavanje referenduma koji je potvrdio taj ustav. Nova vlada će verovatno biti slična prethodnoj ali Tadić i Koštunica mogu sada tražiti odlaganje, obrazlažući taj zahtev činjenicom da su oni, barem, bili spremni na pregovore. Nakon obrazlaganja onoga što oni smatraju maksimumom svoje ponude Ahtisariju i nakon traćenja godine na beskorisne razgovore sa neiskusnim srpskim predstavnicima, Albanci verovatno neće prihvatiti ovu taktiku, čak iako nakon toga oni budu žigosani od strane međunarodne zajednice kao strana koja ne saraduje.¹⁸

Bez smekšavanja svojih stavova, srpska vlada je iskoristila povlastice, poput članstva u PzM da proglasi pobjedu i ojača svoje stanovište. „Dobro je to što je politika uslovljavanja, koja do sada nije urodila plodom, ukinuta“, rekao je portparol vlade, komentarišući odluku PzM,¹⁹ dok, je, s druge strane, Koštunica prokomentarisao: „Kao članica Partnerstva za mir, Srbija je sigurnija da će njen integritet biti očuvan i da će Kosovo ostati u Srbiji, sa odgovarajućom, suštinskom autonomijom“.²⁰ Jedan poznavalac Balkana primećuje da je nedostatak koordiniranog uslovljavanja predstavljao konstantno opterećenje za Zapadnu Evropu tokom prethodnih petnaest godina: „To je omogućilo Miloševiću i ostalima da duže od nas budu u igri.“²¹

Uprkos tome što je mala referendumska izlaznost pokazala da političarima postaje sve teže da mobilizuju javnost oko Kosova, srpska politička dinamika nije usmerena ka pripremi lidera da dođu do prihvatljive odluke o Kosovu u najkraćem mogućem periodu. Međunarodna zajednica mora da bude svesna ovoga i ne sme neograničeno da čeka na dogovor. Iako srpski

političari to nisu u stanju da priznaju, pravi interes Srbije leži u stabilnom Kosovu. Jedan srpski zvaničnik je, kako je preneo jedan medij, rekao da bi odbijanje nezavisnosti moglo dosta da košta: „Moglo bi da dođe do novog nasilja koje bi uzorkovalo novi egzodus Srba sa Kosova a to bi umanjilo međunarodno poverenje i strana ulaganja u Srbiju.“²²

B. U Njujorku

Sve do donošenja nove odluke, Rezolucija SB 1244 (iz 1999.) ostaje na snazi, zadržavajući Kosovo pod prelaznom upravom UN. U Savetu bezbednosti je do sada bilo malo preliminarnih razgovora o tome kako bi trebalo utabati put Ahtisarijevom predlogu. Organi ovog tela će svakako biti obazrivi zbog oduzimanja dela teritorije jednoj državi protiv njene volje. Jedan zvaničnik UN-a veruje da su zapadne članice SB odlučile da zadrže Rusiju nadohvat ruke ne razmatrajući sa njom strahovanje zbog cene koja može biti zatražena: „Razgovor može početi tek krajem januara“.²³ „Još uvek nismo otvoreno razgovarali o tome“, izjavio je jedan kineski zvaničnik koji je dodao „da bi bilo vrlo neobično“ podržati nametnutu nezavisnost, kao i da bi dogovoreno rešenje bilo mnogo bolje za region.²⁴

Kosovsko pitanje će stići u Njujork u vreme kada je američka diplomatija oslabljena zbog odsustva jakog ambasadora, kada polet SB zapada u poteškoće²⁵ i kada su američko-ruski odnosi otežani zbog neslaganja u brojnim pitanjima. „Ljudi ovde povezuju Kosovo sa Iranom; scenariji u kome se Rusija i Kina suprotstavljaju drugima su slični“, zapaža jedan diplomata.²⁶ Odnosi Moskve i EU su takođe, zategnuti; Poljska je 24. novembra, na samitu EU-Rusija, uložila veto na novi Sporazum o partnerstvu i saradnji. Odmah nakon misterioznog trovanja Litvinjenka u Londonu, predsednik Evropske komisije Baroso izjavljuje: „Imamo problema sa

¹⁷ Uprkos tome Tadić je pokazao više razumevanja od Koštunice, izjavljujući: „Verovatnije je da će Kosovo biti nezavisno“, „Pesimizam i optimizam o Kosovu“, B92, 11. decembar 2006. godine

¹⁸ Lideri kosovskih Albanaca, poput predsednika Sejdiua i Vetona Suroija isključili su mogućnost nastavka pregovora sa Srbijom u 2007. godini. Albanski političari su zbog novih srpskih tvrdnji (izraženih u ustavu) predvideli kraj diskusije. Političari iz PDK-a smatraju da kosovska skupština treba da odbaci mandate svih političara koji nastave pregovore. Razgovor Krizne grupe vođeni početkom decembra 2006. godine.

¹⁹ Srđan Đurić u izjavi srpskoj državnoj televiziji (RTS), prenosi *VIP Daily News Report* 29. novembar 2006. godine.

²⁰ „Kosovo Perspectives“ 31, KUMT Consulting, 16. decembar 2006. godine.

²¹ Razgovor Krizne grupe sa jednim zvaničnikom koji radi na zapadnom Balkanu, novembar 2006. godine.

²² Tim Judah „Moguća nova odlaganja oko kosovskog statusa“ Balkanska regionalna istraživačka mreža (BIRN), 23. novembar 2006. godine. Videti www.birn.eu.com.

²³ Razgovor Krizne grupe, Njujork, 16. novembar 2006. godine

²⁴ Razgovor Krizne grupe, 16. novembar 2006. godine.

²⁵ Kontroverzni američki ambasador Džon Bolton je podneo ostavku. Američku misiju će verovatno, predvoditi Alejandro Wolf, diplomata sa dobrom reputacijom, kome, ipak, nedostaje politička težina koja prosiće iz jakih veza sa Belom kućom.

²⁶ Razgovor Krizne grupe, Njujork, 17. novembar 2006. godine

Rusijom²⁷. Ipak, sa obnovljenim resursima i bogatstvom koje dolazi iz energetskog sektora, izgleda da je Rusija usredsređena na vraćanje uticaja koji je imala i koji je izgubila tokom devedesetih. Misleći prvenstveno na Kosovo, jedan posmatrač UN je izjavio da smatra da sadašnji ruski lideri „veruju da je epizoda Černomirdin-Ahtisari iz 1999. bila pogubna za rusku spoljnu politiku“²⁸.

Upitan o ovome, jedan viši američki diplomata je odgovorio: „Oni ne znaju. Još uvek nemaju razloga da odluče, lakše im je da nas u međuvremenu nerviraju... Rusi će očekivati da sami izvučete zaključke i isečete vene.“²⁹ Nije reč o tome da Moskva trguje kosovskom nezavisnošću ne bi li dobila slične rezultate u Abkaziji, Južnoj Osetiji i Transdnjestriji.³⁰ „Mi ne tražimo zamenu ovih teritorija za Kosovo; to su pojednostavljena nagađanja. U svim ovim slučajevima tražimo dogovoreno rešenje svih strana učesnica“³¹, rekao je jedan diplomata

Jedan posmatrač UN zapaža da su paralele koje Rusija povlači između pomenutih teritorija i Kosova veštački nametnute: „Čak ni oni sami ne veruju u to... Njima se sviđa kavkaski status quo.“³² Tamošnji nerešeni sukobi predstavljaju oruđe kojim se, npr., vrši pritisak na Sakašvili-a u Gruziji. Prema tome, ovo može biti razlog zbog koga bi Rusija zatražila odlaganje kosovskog pitanja koliko god je to moguće.

²⁷ „Ustvari, imamo nekoliko ozbiljnih problema. Previše ljudi je ubijeno a mi ne znamo ko ih je ubio“, nastavio je on. Citat iz članka napisanog 2. decembra u listu *The Guardian*, pod nazivom „Afera Litvinjenko: Sada je otrovan i čovek koji ga je upozorio“, autora Ian Cobain-a, Ian Sample-a i Mark Rice-Oxley, www.guardian.co.uk.

²⁸ Razgovor Krizne grupe, Njujork, 16. novembar 2006. godine. Za više informacija i istorijat diplomatskih nastojanja bivšeg ruskog premijera Viktora Černomirdina i Ahtisarija (kao finskog predsednika i predsedavajućeg EU iz Finske) tokom 1999., kada se raspravljalo o Kosovu, videti: *Džon Noris: Pravać sukoba: NATO, Rusija i Kosovo* (Vestport i London 2005.) Na ovaj rezultat su u Moskvi gledalo kao na ruski pad.

²⁹ Razgovor Krizne grupe, novembar 2006. godine.

³⁰ Građani Abkazije i Južne Osetije ne vide sebe kao rusku „monetu za potkusurivanje“ premda je to slučaj sa Gruzijom. Videti Izveštaj Krizne grupe za Evropu, br. 176, *Abkhazia Today*, 15. septembar 2006. godine; br. 159, *Georgia: Avoiding War in South Ossetia*, 26. novembar 2004; i br. 175, *Moldova's Uncertain Future*, 16. avgust 2006. godine

³¹ Razgovor Krizne grupe, Njujork, 17. novembar 2006. godine.

³² Razgovor Krizne grupe, Njujork, 16. novembar 2006. godine.

Jedan zapadni diplomata sugerise da bi trgovina sa SAD oko Irana i Gruzije mogla definitivno da odredi ruski stav o Kosovu u 2007.³³ godini, premda drugi američki diplomata tvrdi: „Mi nećemo trgovinu. Oni znaju da to [jedno za drugo] nije deo priče“³⁴. Jedan istočnoevropski diplomata smatra da, ipak, dok se jasno ne saopšti odluka o sudbini Kosova, nema osnova za zamrzavanje sukoba u bivšem Sovjetskom savezu, „to bi onemogućilo Rusiju da šalje jake signale o svojoj dominaciji i opomenulo posledicima zbližavanja sa Zapadom“³⁵. Državni podsekretar Nikolas Berns javno je komentarisao rusku izjavu o ulaganju veta ukoliko rešenje bude nepovoljno za Srbiju.³⁶ Ali, da li su Amerikanci i druge članice NATO snaga koje kadrovski i novčano pomažu KFOR u održanju bezbednosti, spremne da prijave da je uređeno rešenje kosovskog statusa od vitalnog nacionalnog interesa sa nivoom rešenosti koji bi bio dovoljan da ubedi Rusiju da bi opstruiranje procesa moglo ozbiljno da košta?

Kina je do pre nekoliko meseci prihvatala neumitnost kosovske nezavisnosti i uzdržavala se od komentara kako bi izbegla domino-efekat. Izgledalo je da je Peking bio spreman da podrži zajedničku poziciju Zapada i Ahtisarija da Kosovo treba videti kao poseban slučaj koji ne predstavlja presedan za druge, slične slučajeve. Ruska tvrdnja da bi Kosovo predstavljalo presedan za sve slične slučajeve, unekoliko je promenilo stav Kine koje je, sada, izgleda spremna da prati Rusiju do kraja. „Mi...moramo da razmislimo o tome uzimajući u obzir globalnu perspektivu; kakve će biti posledice?...Savet bezbednosti je odgovoran za ceo svet a ne samo za Srbiju i Kosovo“³⁷.

S druge strane, još uvek nema dovoljno materijala za predviđanje pozicija deset nestalnih članica Saveta bezbednosti.³⁸ Ako se pet stalnih članica slože, ostale se verovatno neće buniti. Ako prethodne ostanu podeljene, i posebno, ako podela zahvati i članice EU, zabrinutost oko očuvanja granica može uzrokovati da

³³ Razgovor Krizne grupe, novembar 2006. godine.

³⁴ Razgovor Krizne grupe, 14-16. novembar 2006. godine.

³⁵ Razgovor Krizne grupe, 16. novembar 2006. godine.

³⁶ „Ne mogu da verujem da stalna članica SB preti vetom iako još uvek nismo videli Ahtisarijev predlog“ citat iz teksta „Berns iznenađen ruskim pomnjanjem veta“, B92, 5. decembar 2006. godine.

³⁷ Razgovor Krizne grupe sa kineskim diplomatom, Njujork, 16. novembar 2006. godine.

³⁸ To su (u 2007. godini): Demokratska republika Kongo, Gana, Peru, Katar i Slovačka (u drugoj i završnoj godini njihovog dvogodišnjeg mandata) i Panama, Belgija, Italija, Indonezija i Južna Afrika (u prvoj godini mandata).

brojne, nestalne članice zauzmu konzervativniji stav. Ali bi sada, svakako, bilo prerano procenjivati da će tri afričke zemlje, npr., posmatrati Kosovo kroz prizmu njihove sopstvene borbe protiv kolonijalizma, da će Indonezija i Katar imati simpatije za Islam ili da će ostali biti naklonjeniji Srbiji zbog nekadašnjeg Saveza nesvrstanih.³⁹ Istini za volju, neki tek sada počinju da razmatraju kosovski slučaj a Ahtisarijev zaključak će biti važna smernica.

Američki zvaničnik izražava „nadu da će EU uskladiti svoj stav, i tako učvrstiti taj deo Saveta bezbednosti, dozvolivši time nama da se usresredimo na Kinu i Rusiju“.⁴⁰ Jedan stariji diplomate je siguran da „ako su EU i SAD ujedinjene, Rusiji će biti teže da stvara probleme“.⁴¹ Ipak, jedan evropski diplomata smatra da je važno da „ne skačemo na Moskvu, sateravajući je u čošak“⁴² dok jedan drugi smatra da se odnos SB-EU kreće unazad: „Rezolucija SB će rešiti sve probleme u EU“.⁴³ EU, bar za sada, u Njujorku ne doživljavaju kao kohezivnog aktera kada je reč o Kosovu.⁴⁴ Njeni naponi da formira i dovede međunarodno prisustvo na Kosovo nakon UNMIK-a nisu dovoljno vidljivi u SB ali ni u evropskim javnim forumima. Članice Saveta, uključujući Kinu stiču utisak o kosovskom problemu na osnovu reakcija nervoznih balkanskih komšija.⁴⁵

EU bi trebalo da skrene pažnju na svoje viđenje poslestatusnog Kosova tako što bi izdavala dokumente Saveta evropskog sekretarijata i Evropske komisije onda kada oni budu odobreni od strane Saveta EU i kada ih viši zvaničnici EU predstave UN-u.⁴⁶ Koalicija

raspoloženih evropskih lidera ili ministara inostranih poslova možda može poraditi na tome da se pridoda još političke težine poruci koja dolazi od komesara za proširenje Olija Rena, posebno po pitanju pravovremenog i politički ispravnog i jasnog statusa Kosova. EU mora da bude jasna po pitanju svog maksimuma u vezi s preuzimanjem nadležnosti UN na Kosovu, izgovarajući glasno ono što bi SB trebalo da uradi. SAD treba da ohrabre vidljiviji stav EU a ne da sramežljivo čekaju na mišljenje drugih država članica.

SB možda neće moći da proglasi Kosovo nezavisnim ali će svakako, koristeći svoj autoritet, moći da uspostavi bazu za to tako što će javno podržavati taj ishod i ukazivati da je pojedinačno, bilateralno priznanje dobrodošlo.⁴⁷ Pozitivno rukovođenje slučajem, jednom kada se vrati od Ahtisarija, stvorilo bi jedinstveniji pristup EU i brzo imenovanje Predstavnik međunarodne zajednice (ICR) i misije i poslalo bi snažnu poruku zemljama u regionu koje odlučuju o tome kako će se odnositi prema Kosovu ispred ljute Srbije.⁴⁸

Ovaj rezultat zavisi umnogome od relativno pozitivnog stava Rusije, ali, kao što je pomenuto ranije, taj stav je problematičan. Najbolje što zapadne članice SB očekuju od Moskve je uzdržanost ali čak i to može doći po cenu razvodnjavanja rezolucije do tačke kada će Rusija osetiti da legitimno može da odbije priznavanje, podržavajući time Srbiju da ne prizna nezavisnost. To bi, u krajnjem slučaju, usporilo priznavanje od strane drugih država, verovatno i onih skeptičnih, iz EU a moglo bi da naruši odluku o punoj međunarodnoj finansijskoj podršci Kosovu.

Čak i doterana rezolucija, koja bi podrazumevala tek nešto više od prethodne (1244) i koja bi okončala period prelazne administracije UN na Kosovu, može biti dovoljna za zapadne članice SB. „Mora biti dovoljna da obezbedi priznavanje od strane SAD i EU“, rekao je jedan francuski diplomata.⁴⁹ Ali, ugled planiranog Predstavnik međunarodne zajednice (ICR) bi bio oslabljen i njegov (ili njen) dolazak bi bio sumnjiv ako rezolucija ne uspe da podrži Ahtisarijev paket predloga ili mandat ICR i NATO produženog vojnog prisustva. Kada je na EU samitu održanom 14-15 decembra, bio upitan o tome, premijer Finske Vanhanen (nosilac šestomesečnog, rotirajućeg predsedništva) je rekao da

novembra 2006. godine, koji nije zvanično obavljen, premda Krizna grupa ima kopiju primerka, a svi njegovi istaknuti detalji su objavljeni u novinama *Koha Ditore* 7. decembra 2006. godine.

⁴⁷ Videti izveštaj Krizne grupe, *Kosovo Status: Delay is Risky*, str. 1.

⁴⁸ Razgovor Krizne grupe sa slovačkim zvaničnikom, novembra 2006. godine.

⁴⁹ Razgovor Krizne grupe, novembar 2006. godine.

³⁹ Indonežanski diplomata nije se bavio islamskom solidarnošću ali je bio zainteresovaniji za razmatranje moguće veze sa situacijom u Aceh i drugim, domaćim problemima. Razgovor Krizne grupe, 17. novembar 2006. godine.

⁴⁰ Razgovor Krizne grupe, Njujork, 17. novembar 2006. godine.

⁴¹ Razgovor Krizne grupe, Njujork, 17. novembar 2006. godine.

⁴² Razgovor Krizne grupe, Njujork, 17. novembar 2006. godine.

⁴³ Razgovor Krizne grupe, Njujork, 16. novembar 2006. godine.

⁴⁴ Razgovor Krizne grupe, Njujork, 16-17. november 2006. godine.

⁴⁵ Razgovor Krizne grupe sa kineskim diplomatama, Njujork, 16. novembar 2006. godine. Na sastanku SB povodom Kosova, održanom 13. decembra, zamenik stalnog predstavnika Kine, Liu Zenmin nije pominjao EU već je rekao: „u razrešenju kosovskog problema, potrebno je da uvažimo poglede svih strana, posebno suseda“. Beleške sa sastanke dostupne na <http://www.un.org/Depts/dhl/resguide/scact2006.htm>.

⁴⁶ Takav document bi obuhvatao prvi izveštaj Pripremnog tima za ICM/EUSR za Politički i bezbednosni odbor, 29.

on nije predviđao da će EU poslati bilo kakvu misiju koja nije odobrena od strane SB.⁵⁰ Privatno, zvaničnici EU izjavljuju: “Nećemo prihvatiti bilo kakvu odgovornost ukoliko za to ne postoji jasna osnova”.⁵¹

Ahtisari, SAD i svi oni koji podržavaju brzo rešenje, pokušavaju da budu uverljivi kada kažu da je mart 2007. godine mesec odluke. Neki, pak, računaju na mesečno predsedavanje u SB⁵², Grupu za Koordiniranje i skiciranje, Kontakt-grupu i druge evropske članice Saveta bezbednosti, formirane zbog konsultacija o balkanskim pitanjima u Njujorku. Njihov rad se zasniva na pretpostavci da će Kontakt-grupa odobriti Ahtisarijev predlog do kraja marta. Jedan evropski diplomata obazrivo primećuje da će se “Rusija ipak usprotiviti početku procesa u Njujorku pre formiranja srpske vlade... Ako Rusija ne planira da se uzdrži, onda nema smisla? Glupo je juriti u Njujork samo da bi se dobio veto. Rezultat bi bio isti onom kao da ništa nismo radili”.⁵³

Jedan američki diplomata je predložio da maj 2007. godine – mesec kada će SAD predsedavati SB – bude mesec za usvajanje rezolucije, dok jedan drugi predlaže da krajnji rok za usvajanje rezolucije bude jun.⁵⁴ Jedan italijanski zvaničnik je rekao: “čak i Rusi znaju da to neće trajati do jeseni”⁵⁵ ali je, takođe, pomenuo i rizik dugog zadržavanja u SB.⁵⁶ Ako se stigne do cilja pre jula meseca, kada će slaganje Rusije još uvek biti van domašaja, a Kosovo kipi, SAD, VB, Francuska i druge članice mogu videti kao manje zlo da preuzmu demonstrativnu poziciju u SB i prisile Rusiju da uloži veto ili ostane po strani.

Čak i rezolucija koja bi bila blokirana vetom, može pokazati Albancima da njihova nezavisnost ima mnogo podrške, što bi, zauzvrat, pomoglo u održavanju Albanaca i njihovih lidera uzdržanim dok se ne prevaziđu glavne prepreke. Rusija će biti prisiljena da popusti. Zapadne zemlje mogu dati Prištini zeleno svetlo da preuzme neke korake ka unilateralnoj nezavisnosti, možda, čak i da je proglasi na osnovu Ahtisarijevog paketa. Sa druge strane, jedan zapadni diploma

predlaže: “Ako nas [Rusi] pređu, jedan od mogućih odgovora je da pustimo da se dogodi kriza koja bi, zatim, ceo slučaj vratila SB-u”.⁵⁷

Iako se o tome vodi debata, čak i oni koji snažno podržavaju nezavisnost za Kosovo sa averzijom gledaju na „Plan B“, koji bi podrazumevao opšivanje Saveta bezbednosti. Neki sugerišu da bi izjava predsednika SB u kojoj bi se podržao Ahtisarijev predlog i iskazao veći nivo slaganja, mogao predstavljati korak nazad u prikupljanju minimalne opravdanosti za kasnije korake.⁵⁸ Ipak, predsednička izjava podrazumeva jednoglasno prihvatanje od strane SB, i rezolucija 1244 bi ostala na snazi, stavljajući nezavisnost u sukob sa zvaničnom upravom UN na Kosovu. EU i drugim finansijerima će biti teško da u takvim okolnostima finansijski podrže novu državu, a srpsko negodovanje bi ispalo prihvatljivije. Mogući nemiri koji bi podrazumevali egzodus Srba južno od Ibra, mogli bi da imaju uznemiravajući efekat na komšije.

Obilaženje Saveta bezbednosti bi srozalo tu vitalnu instituciju i negativno bi uticalo na buduće sukobe i njihova rešenja. To je nešto što nijedna država, posebno ne stalna članica, kao što je Rusija, ne može da podrži, i to bi, eventualno, moglo da pomogne u donošenju kompromisne rezolucije.

III. STANJE NA TERENU

A. SASTAV TRANZICIJE

EU na Kosovu ima dva tima koji planiraju i oblikuju buduće međunarodno prisustvo: ICO – kancelariju Međunarodnog predstavnika – i njoj podređenu policijsku i pravosudnu misiju. Sa oskudnom domaćom administracijom i značajnijim vremenom potrebnim za raspoređivanje međunarodnih snaga, i najmanji nedostatak jasnoće o praktičnim detaljima bi zakomplikovao planiranu razmenu nadležnosti između UNMIK-a i ICO, koja bi trebalo da potraje 3-4 meseca.⁵⁹ Timovi EU rade prilično nenametljivo, dinamično i “vrlo su samouvereni”, primećuje jedan posmatrač UN-a,⁶⁰ ali ih usporava nepoznavanje Kosova.

⁵⁰ Augustin Paljokaj, “BE-ja pergatit pergjigje te unifikuar rreth statusit te Kosoves” [EU priprema zajednički odgovor u vezi sa kosovskim statusom], *Koha Ditore*, 16. decembar 2006. godine

⁵¹ Razgovor Krizne grupe, novembar 2006. godine.

⁵² Rusija predsedava SB u januaru 2007., Slovačka u februaru, Južna Afrika u martu, VB u aprilu, SAD u maju.

⁵³ Razgovor Krizne grupe, Njujork, 16. novembar 2006. godine

⁵⁴ Razgovor Krizne grupe, novembar 2006. godine.

⁵⁵ Proleće na južnoj polulopti: od septembra do decembra 2007. godine

⁵⁶ Razgovor Krizne grupe, novembar 2006. godine

⁵⁷ Razgovor Krizne grupe, Njujork, 16. novembar 2006. godine

⁵⁸ Razgovor Krizne grupe, Njujork, novembar 2006. godine

⁵⁹ Ovo je bio pobednički argument planera EU i SAD. Sekretarijat UN-a je želeo duži tranzicioni period i još uvek očekuje da će taj period trajati duže od 4 meseca. Razgovor Krizne grupe. Sekretarijat UN, novembar 2006. godine.

⁶⁰ Razgovor Krizne grupe, novembar 2006. godine.

Jedan zvaničnik EU na Kosovu opisao ih je kao “užasnu” nepriliku.⁶¹ Nacrt Ahtisarijevog predloga je predvidiv ali sve dok ne bude objavljen i podržan od strane međunarodne zajednice, neophodne domaće rasprave ne mogu otići dalje od teoretisanja. Povlače se nervozne paralele sa nespretnom primopredajom bosanske policije od UN Evropskoj uniji, koja se, ipak, desila u mnogo boljim okolnostima, uz ranije postignut dogovor i duže planiranje.⁶²

Kada je reč o njenim pripremama, EU nije baš otvorena. Delimično je takva zbog toga što želi da zadrži mogućnost povlačenja ukoliko ne dođe do očekivane podrške SB-a.⁶³ Ali, takav stav može čak i da oteža pristizanje podrške za pravovremene odluke i raspodelu sredstava koja će biti neophodna misiji da bi uspela. Tako nešto omogućuje disidentima među članicama EU da privuku više pažnje nego što inače zaslužuju u SB, koji je, uglavnom, neupoznat sa suštinskim napretkom koji je Brisel, zapravo, postigao. Jedan viši zvaničnik ubeden je da bi uređena tranzicija uspela samo zbog toga što su “sve druge opcije katastrofalne”... Nadam se da će u međunarodnoj zajednici pobediti odgovornost i racionalizam”.⁶⁴

Kašnjenje statusnog procesa će stvoriti probleme u prenosu ovlašćenja između UNMIK-a i kancelarije ICO. ICO planira da razmesti većinu svojih elemenata tek kada SB iznese svoj stav.⁶⁵ U međuvremenu, dok se očekuje kraj misije UN-a, iskusno osoblje počinje da traži nove poslove – rana koja može početi da krvari od januara 2007. godine.⁶⁶ Dugo odlaganje može uzrokovati povećani nedostatak kvalifikovanog međunarodnog osoblja koje, takođe, može dugo da traje, uprkos zvaničnom nastavku UNMIK-ove uprave.⁶⁷ Štaviše, ako tranzicija klizi dublje u 2007. godinu, kosovsko društvo i njegovi lideri mogu gubiti strpljenje.

⁶¹ Razgovor Krizne grupe, oktobar 2006. godine.

⁶² Razgovor Krizne grupe, novembar 2006. godine. Zvaničnici UN, ne potpuno opravdano, krive EU za probleme. Videti Izveštaj Krizne grupe br. 164, *Bosnia's Stalled Police Reform: No Progress, No EU*, 6. septembar 2005; i br. 130, *Policing The Police In Bosnia: A Further Reform Agenda*, 10. maj 2002. godine..

⁶³ Razgovor Krizne grupe, zvaničnik EU, decembar 2006. godine.

⁶⁴ Razgovor Krizne grupe, Priština, 28. novembar 2006. godine..

⁶⁵ Razgovor Krizne grupe, zvaničnik EU, Priština, 28. novembar 2006. godine.

⁶⁶ Razgovor Krizne grupe sa zvaničnikom UN, 16. novembar 2006. godine.

⁶⁷ Odsek UN za mirovne operacije je na ime mogućih, kriznih situacija zatražio produženje Unmikove pomoći od jula 2007. do juna 2008. godine. Razgovor Krizne grupe, Njujork, 13. novembar 2006. godine.

UN i EU još uvek ne vide kako bi sproveli tranziciju nakon odluke Saveta bezbednosti. Ujedinjene nacije vide sebe kako upravljaju povlačenjem UNMIK-a – masovnijim zadatkom koji zahteva bliskost i poznavanje situacije.⁶⁸ Timovi planera Evropske unije predviđaju naimenovanje i postavljanje Predstavnik međunarodne zajednice odmah nakon odobrenja mandata od strane SB. Očekuje se da taj zadatak preuzme Piter Fejt, iskusni poznavalac Balkana i trenutni Specijalni predstavnik u Acehu. Predstavnik sa osveženim mandatom, novom energijom i jakim liderskim potencijalima mogao bi da bude dragocen u vođenju kosovske vlade u narednim mesecima. Ta vlada će zasigurno, obraćati manje pažnje na snage UNMIK-a koje se povlače.⁶⁹

Iako se njegov mandat polako privodi kraju, UNMIK ipak podseća Albance da je uzdržavanje od nasilja u njihovom interesu. Policija UNMIK-a je 27. novembra u svom saopštenju za medije upozorila “da je statusni proces u kritičnoj fazi, da su oči sveta uperene ka Kosovu i da bi svako nasilje vratilo Kosovo unazad”.⁷⁰ Na sastanku gradske skupštine u Glogovcu, održanom 5. decembra, SPGS Riker je izjavio da bi nasilje zbog odlaganja rešenja statusa za 2007. godinu samo pomoglo Beogradu.⁷¹ Istovremeno, UNMIK je 28. novembra, kada su demonstranti napali sedište Misije i bacali boju i kamenje, reagovao vrlo suzdržano.⁷²

⁶⁸ Razgovor Krizne grupe sa zvaničnikom UN-a, 13. novembar 2006. godine.

⁶⁹ Razgovor Krizne grupe, Njujork, 13. novembar 2006. godine.

⁷⁰ U nastavku stoji: “Bilo kakav napad na osoblje ili imovinu UNMIK-a je destruktivan i kontraproduktivan, posebno u ovim trenucima”.

⁷¹ Fatmir Aljiu and Džeme Binaku, “Ruecker: Dhuna e kthen Kosoven nen Beograd” [Ruker: Nasilje vraća Kosovo Beogradu], *Koha Ditore*, 6. decembar 2006.

⁷² Pokret “Vetevendosje” [Samoopredeljenje] Aljbina Kurtija okupio je oko 3 000 demonstranata na proslavi Dana zastave. Što predstavlja iše protestanata u odnosu na ranije proteste tokom godine, ali, još uvek nije reč o masovnoj podršci. I pored toga što je Kurti insistirao da je protest “nenasilan”, napad na zgrade predstavljao je centralni deo njegovog dobro promišljanog plana. UNMIK je odolevao napadima na glavni štab sve dok zapaljena naprava nije bačena, nakon čega je upotrebljen suzavac. Nekoliko najznačajnijih aktivista je uhapšeno ali ne i sam Kurti.

Rikerov neuspeh da se nametne javnosti kao autoritet⁷³ nadoknađen je visprenošću njegovog zamenika, bivšeg američkog generala Stivena Šuka, koji je nameravao da preuzme vodeću ulogu u bezbednosnoj sferi. Međutim, NATO i KFOR su se suprotstavili Šukovim pokušajima da ih privoli na ostvarenje svojih planova u očuvanju bezbednosti tokom perioda definisanja statusa na severnom, pretežno srpskom severu, smatrajući njegovu zabrinutost preterivanjem a njegove ciljeve isuviše političkim.⁷⁴ I zaista, partnerstvo između KFOR-a i UNMIK-a je opalo ako se uporedi sa partnerstvom iz perioda SPSG-a Jesena-Petersena i komandanta KFOR-a de Kermabona, između septembra 2004. i avgusta 2005. godine. NATO insistira na tome da očuvanje vojnog prisustva na Kosovu bude nezavisno od ICR-a⁷⁵ i da ne sme da dođe do sjedinjenja civilne i vojne misije kroz jednu osobu, poput onog u UNTAES-u.⁷⁶

Misija vladavine prava Evropske unije bi trebalo da u tranzicionom periodu dostigne pun kapacitet, posebno kada je reč o žandarmeriji koju treba razmestiti u severni deo Mitrovice,⁷⁷ dok bi kosovske institucije preuzimale ovlašćenja od UNMIK-a i počinjale implementaciju dogovorenih obaveza. Jedna od tih obaveza podrazumeva i donošenje nacrtu ustava. Ovo poslednje podrazumeva skiciranje i donošenje ustava u skladu sa očekivanjima kancelarije ICO, koja podrazumevaju sprovođenje rešenja i zakona koji bi usmeravali decentralizaciju i zaštitu Srpske pravoslavne crkve i njenih objekata.

Od svog dolaska u Prištinu, oktobra 2006. godine, Tim planera ICO ima zadatak ne samo da sprovodi svoju agendu i gradi svoje sopstvene strukture već i da priprema kosovsku vladu: "Administrativno i politički gledano, ovaj dvostruki zadatak ide dalje od onoga što je Kosovo ikada radilo".⁷⁸ Ali, društvo kosovskih

Albanaca zatečeno u vezi sa planiranim dolaskom međunarodnih nadzornih struktura.⁷⁹ Kosovskim liderima nedostaju vizije a institucije su pasivne i oslanjaju se na strance i njihove inicijative. Izgleda da će pozdraviti mogućnost dobijanja novog šefa.⁸⁰

Osim toga, trenutna vlada je labava osnova za bilo kakvu gradnju. Veća koaliciona stranka LDK, paralisana je sopstvenim izborom lidera. Tenzije između dva krila te stranke dovele su 9. decembra, na dan održavanja izborne konvencije, do tuče. Ramuš Haradinaj, šef znatno manjeg AAK, koji je iza scene koaliciji pružao dosta leaderskog kapaciteta, napušta Kosovo posle Nove godine i odlazi u Hag. Premijer Agim Čeku ima malo potencijala da koordinira radom kabineta premda stalno putuje u inostranstvo gde se bori za rešenje kosovskog pitanja. Tokom 2005-2006⁸¹ došlo je do povezanog odliva kvalifikovanog osoblja. Mogućnost upravljanja u kriznim situacijama je minimalna; učinak novog ministra unutrašnjih poslova je neznatan.

Planeri ICO-a su preradili UNMIK-ove konsultacije o predaji nadležnosti. Strateška grupa za tranziciju, formirana novembra 2006. godine, kojom zajednički upravljaju ICO, SPGS ili njegov zamenik i Šef Američke diplomatske kancelarije za vezu, predložili su formiranje sedam radnih grupa: za ustav, izbore, civilnu administraciju, ekonomiju, upravljanje, vladavinu prava i legalnu tranziciju. Tri koopedredavajuća favorizuju rane pripreme kosovske vlade (PISK) i pored toga što je UNMIK-ov pravni savetnik obazriviji i što se najmanje jedna velika članica EU zalaže za sporiju primopredaju.⁸²

Većina kosovskih predstavnika dolazi iz vlade ali je ovde uključena i Grupa za politiku i strategije Tima jedinstva koju čine osrednje pozicionirani političari iz vlade i iz opozicije i oni su uključeni kako bi se osigurala šira politička osnova.⁸³ Članovi opozicije smatraju da se od njih traži da podrže koncenzus čak i o vrlo tehničkim pitanjima koja su inače zadatak vlade, i

⁷³ Tromesečna anketa zajedničkog izveštaja USAID/UNDP-ja *Early Warning Report* za treći kvartal 2006. godine koji je objavljen krajem 2006, otkriva veće opadanje podrške SPGS između juna i septembra, sa preko 70% na oko 35. Soren Jesen Petersen je podneo ostavku 30. juna; Joakim Riker je preuzeo funkciju 14. avgusta. Videti <http://www.kosovo.undp.org/>.

⁷⁴ Za istorijat videti Izveštaj Krizne grupe, *Kosovo's Status: Delay is Risky*, str. 20.

⁷⁵ Razgovor Krizne grupe, Brisel 10. novembar 2006. godine.

⁷⁶ Tranziciona administracija Ujedinjenih nacija za Istočnu Slavoniju, Baranju i Zapadni Srem (UNTAES) koja je predvidela reintegraciju teritorije u hrvatsku državu, bila je tema prvog Izveštaja Krizne grupe, *Eastern Slavonia*, 27. mart 1996. godine.

⁷⁷ Razgovor krizne grupe, decembar 2006. godine.

⁷⁸ Torbjorn Sohlstrom, lični predstavnik Havijera Solane i šef Pripremnog tima za Evropskog specijalnog predstavnika/Kancelariju međunarodne zajednice, tokom svog obraćanja na konferenciji Forum 2015, "Buduće

međunarodno nadzorništvo na Kosovu", 14. decembra 2006. godine.

⁷⁹ Sohlstrom je rekao da je u prethodne tri nedelje naišao na 37 novinskih tekstova u kojima se raspravljalo o mogućim zaduženjima buduće međunarodne misije i samo jedan tekst u kome je bilo reči o budućim zaduženjima kosovskih institucija, ibid.

⁸⁰ Razgovor i zapažanje Krizne grupe u Prištini, novembar-decembar 2006. godine.

⁸¹ Razgovor Krizne grupe sa starijim zvaničnikom UNMIK-a, Priština, 11. decembar 2006. godine.

⁸² Razgovor Krizne grupe sa političarima i zvaničnicima PISK u Prištini, decembar 2006. godine.

⁸³ Za više informacija o Timu jedinstva i njegovih tela videti Izveštaj Krizne grupe, *Kosovo Status: Delay is Risky*, str. 12.

bili su veoma nervozni povodom delovanja bez posebnog mandata iz Tima jedinstva. Nakon objave Ahtisarijevog odlaganja, ovo telo se mesecima nije sastalo.⁸⁴ Ipak, tim je obnovljen u danima Sejdiuovog uspeha na Konvenciji LDK-a, 9. decembra, kada je odobreno formiranje Strateške grupe za tranziciju i kada je usklađeno stvaranje dve mešovite (vlada/opozicija) radne grupe (za ustav i izbore).

Veliki efekat na interpretaciju rešenja statusa Kosova, kako na Kosovu tako i vani, imaće to koliko će PISK biti uspešne u preuzimanju administrativnih i zakonodavnih obaveza u tranzicionom periodu. Kakvi god da su njihovi stavovi po pitanju rezervisanih i nadgledanih ovlašćenja ICO-a, rešenje će biti pozivnica za kosovsku vladu da pokaže svoju srčanost. Da li će vlada to baš ovako doživeti ili će ceo proces videti kao potpisivanje dokumenta o prenošenju propale države od Ujedinjenih nacija Evropskoj uniji?

Verovatan ishod je da će vlada i Parlament pokušati da sprovedu uspešnu decentralizaciju i time osvoje poverenje kosovskih Srba. Međutim, njihov stav je 'u gardu'; očigledno je da oni dele, ili ne žele da otvoreno dovedu u pitanje, verovanje većine Albanaca da će oni biti u poziciji da modifikuju granice novih ili proširenih srpskih opština u istočnom Kosovu koje će biti predviđene rešenjem. U najmanju ruku, oklevaće se sa sprovođenjem decentralizacije sve dok Srbija ne prizna Kosovo,⁸⁵ ili ako ispadne da je međunarodna zajednica izgubila kontrolu nad opštinama preko Ibra i severnom Mitrovicom.⁸⁶ Mnogo albanskih političara tvrdi da su Srbima na istoku ponudili decentralizaciju kako bi osigurali očuvanje severa u sastavu Kosova.⁸⁷ Sve ovo može voditi do pretpostavke da će prvi meseci nove države svedočiti o borbama volja između njenih nadležnih i kancelarije ICO.

B. POLITIKA I DRUŠTVENA KOHEZIJA

Ahtisarijeva objava da će odložiti iznošenje predloga do održavanja izbora u Srbiji, na Kosovu je mirno prihvaćena. Tim jedinstva se tog dana sastao sa šeficom američke kancelarije Tinom Kaidanow, izdajući nakon

toga saopštenje u kome se izražava žaljenje, ali je na kraju Ahtisarijeva odluka prihvaćena.⁸⁸ Međutim, odluka o odlaganju je oslabila ugled najznačajnijih kosovskih političara, koji su nakon toga ispali naivni, ako ne i budalasti jer su toliko dugo insistirali na tome da će odluka o statusu doći do kraja 2006. godine. Sa tako oslabljenim kredibilitetom, oni će imati dodatnih poteškoća da pravdaju dalje odlaganje. Na Kosovu je rasprostranjeno mišljenje da će biti teško pravdati odlaganje duže od nekoliko meseci. Osvrćući se na većinsko neodobravanje izraženo kroz bacanje boje i kamenja na zgrade UNMIK-a i PISK-a od strane Kurtijeve pokreta Vetevendosje, jedan opštinski zvaničnik kaže: "Do marta ću razmišljati isto ovako. Ali, ne znam kako ću razmišljati od marta".⁸⁹ Članovi parlamenta iz svih političkih partija veruju da bi bes koji bi dolazio odozdo i koji bi delimično bio usmeren ka liderima bilo teško suzbiti, kao i da će unilateralni pokreti ka nezavisnosti biti opravdani ako međunarodna zajednica do tada ne isporuči očekivano.⁹⁰

Mnogi kosovski Albanci će svako dalje odlaganje doživeti kao potvrdu da snage za nezavisnost gube bitku. Sve što se više kasni, više će se verovati da saradnja sa međunarodnom zajednicom ne donosi željene rezultate.⁹¹ Ipak, većina veruje da će se proces ipak malo odužiti i da se radi na pripremi kosovskih institucija za nezavisnost. Nedavna podrška NATO-a za stvaranje domaćih odbrambenih snaga je bila razuveravajuća,⁹² i reakcija na poziv Srbije da se pridruži PzM-u je bila iznenađujuće pozitivna.⁹³ Prospekt očuvanja reda čak i posle marta će biti dobar ako Ahtisarijev

⁸⁴ Razgovor Krizne grupe sa vladinim i opozicionim liderima, Priština, 7-13. decembar 2006. godine.

⁸⁵ Razgovori Krizne grupe, Priština, Gnjilane, Vitina, novembar-decembar 2006. godine.

⁸⁶ Za više informacija o ovoj pretežno srpskoj oblasti videti Izveštaj Krizne grupe za Evropu, br. 165, *Bridging Kosovo's Mitrovica Divide*, 13. septembar 2005. godine, i Izveštaj Krizne grupe *Kosovo Status: Delay is Risky*, str. 19-23.

⁸⁷ Razgovori Krizne grupe, Priština, 5-11. decembra 2006. godine.

⁸⁸ Igrum slučaja, u televizijskoj emisiji RTK-a i BIRN-a *Jeta në Kosovë*, objavljene su uveravajuće poruke američkog izaslanika Frenka Viznera, bivšeg američkog državnog sekretara Ričarda Holbruka i šefa Francuske diplomatske kancelarije u Prištini Tijerija Rejnarda.

⁸⁹ Razgovor Krizne grupe, Vitina, 30. novembar 2006. godine.

⁹⁰ Razgovor Krizne grupe, Priština, novembar 2006. godine.

⁹¹ Razgovor Krizne grupe sa članom skupštine, Priština, novembar 2006. godine. Jedan uticajni bivši lider OVK je rekao da ovakvo ponašanje kosovskih Albanaca može iznenada da se promeni ukoliko se izgubi ovo poverenje: "Sve dok verujemo u ovaj proces, mi možemo pomagati i održavati stabilnost. S druge strane, ako pak vidimo da je borba za nezavisnost izgubljena, mi ćemo reagovati", Razgovor Krizne grupe, Priština, 8. decembar 2006. godine.

⁹² Podrška NATO Ahtisarijevom predlogu o 2500 kosovskih vojnika je odobrena oktobra 2006. godine. Augustin Paljokaj, "Ushtri me 2500 ushtarë per Kosoven" [Vojska za Kosovo sa 2500 vojnika], *Koha Ditore*, 21. oktobar 2006. godine. Za više informacija videti Uzveštaj Krizne grupe br. 174, *An Army for Kosovo?* 28. jul 2006. godine.

⁹³ Premijer Čeku je javno pozdravo tu odluku. Razgovori Krizne grupe sa starijim članovima PDK i Dautom Haradinajem u Prištini i većom grupom građana, u Prištini i Vitini, vođeni 30. decembra 2006. godine, takođe su otkrili pozitivne reakcije.

predlog bude dobro primljen i sproveden, posebno u Njujorku, i to, naravno, zavisi od suštinskih mera u njemu. SAD i neke zapadne diplomate će možda požuriti Ahtisarija da potkrepi neke elemente nezavisnosti kako bi time bila izvršena kompenzacija za čekanje. SAD, na kraju krajeva, ohrabruju albanske političare da veruju u to i da pripremaju nova tela poput Ministarstva inostranih poslova.⁹⁴

Interes vlade i opozicije za postizanje konsenzusa u vezi sa statusnim procesom je povećan, premda su se do Konvencije LDK 9. decembra ove dve nadmetale oko načina vođenja politike. Kada je Ahtisari objavio odlaganje, opozicione partije su predložile Timu jedinstva da proširi svoju ulogu i odluči o budućem ustavu, državnim simbolima, periodu održavanja izbora i izbornim pravilima kao i o pripremi vlade za preuzimanje državnih poslova. Vladajuća koalicija se suprotstavila ovom predlogu smatrajući prisvajanjem tuđeg mandata i širenjem vlade. Neki od njenih predstavnika su rekli da je sa okončanjem bečkih pregovora okončana uloga Tima jedinstva i da je ono što predlaže opozicija zadatak vlade ili parlamenta.

Bilo kako bilo, ipak nema praktične alternative za Tim jedinstva; pokušaj ponovnog osmišljavanja bi oduzeo mnogo vremena i energije i u najboljem slučaju, proizveo nešto slično. Štaviše, politički konsenzus, ukoliko želi da se razvije i ostane jak, zahteva radnu agendu. Tim jedinstva i njegova Grupa za politiku i strategiju je stagnirao otkako je Ahtisari objavio odlaganje i time je dozvoljeno neprijateljskim glasniciima da tvrde da je sve postignuto njihovom zaslugom. Oni bi trebalo da budu ponovo poletni sada kada je Grupa za politiku i strategiju uključena u planiranje tranzicionog procesa. Diskutabilna pitanja, poput onog o ustavu, izborima i otvaranju predstavničkih kancelarija u inostranstvu, zahtevaju pažnju.⁹⁵ Ponovno angažovanje srednjeg sloja političara opozicije i vlade može postaviti osnovu za postizanje

političkog konsenzusa u predstojećoj, potencijalno turbulentnoj 2007. godini.⁹⁶

Događaji u LDK-u imaju veliki odjek u statusnim pripremama. Kao dominantna politička snaga u poslednjih šesnaest godina, LDK je uveliko predstavljao Kosovo ali scena sa Konvencije te stranke pokazuje ograničenosti u političkom vladanju i pomeranje težišta u albanskom neprijateljstvu. Izopačeno posleratno rivalstvo između PDK-a i LDK-a je sada stišano,⁹⁷ ali je povećani kontingent bezbednjaka pokazao 9. decembra da je i sama LDK postala glavno uporište nasilne, frakcionaške politike. Uprkos tome što je krilo predsednika Sejdiua tajnim glasanjem došlo do fer pobeđe (188 članova je glasalo za njega dok je Daci dobio 160), Konvencija je dostigla tačku usijanja nešto kasnije, tokom izglasavanja Generalnog saveta partije (81 član). Ovo telo imenuje svoje glavne zvaničnike i to predstavlja posebno važan zadatak, naročito zbog Sejdiua, koji prema trenutno važećim UNMIK-ovim Ustavnim okvirima, ne može istovremeno biti i predsednik Kosova i imati još jednu funkciju, već bi trebalo da upravljanje partijom prepusti drugima.

Odnoseći mnogo neubedljiviju pobeđu od očekivane, bez garancija da će pobediti na tajnom glasanju za Generalni savet, Sejdiu je pokušao da prisili kandidate sa svoje liste aklamacijom, čak naređujući da se zaključaju vrata kako bi imao kvorum. Nakon što je odbio zahtev za odlaganje, neki Dacijevi fanovi su te večeri odlučili da razore Konvenciju, što je dovelo do opšteg haosa, pesničenja i bacanja stolica. Sejdiuovo krilo je tvrdilo da ima dovoljno glasova koji njegovu listu vode do Generalnog saveta. Daci i njegovi ljudi odbili su da priznaju ove rezultate pa je natezanje nastavljeno dok je Dacijeva grupa pretela da će formirati drugu partiju ako ne bude uključena u Savet proporcionalno broju osvojenih glasova. U međuvremenu, Savet, kontrolisan od strane Sejdiua, izabrao je grupu partijskih zvaničnika koji su mu bili lojalni 9. decembra.

Ukratko, Sejdiuovo oslanjanje na kancelariju SAD i UNMIK u borbi protiv Dacija omogućilo je međunarodnoj zajednici i opoziciji da poguraju statusni proces preko Tima jedinstva i njegovih tela. Nekoliko bitnih faktora može da radi u korist proširenja koalicije u novoj godini. Međunarodna zajednica može smatrati Sejdiuovo krilo i Tačijev PDK stabilnijim koalicionim partnerima od trenutne

⁹⁴ Razgovori Krizne grupe sa zvaničnicima i političarima PISK, Priština, decembar 2006. godine. Tvrdnja prenetu u dnevniku *Express* (8. decembra) da je Ahtisari pozvao kosovske pregovarače u Beč ne bi li im pokazao nacrt predloga je verovatno izmišljena ali diplomate mogu svakako ponuditi smernice Radnoj grupi koja radi na novom ustavu Kosova koju je formirao Tim jedinstva.

⁹⁵ Opozicioni političari su se pobunili protiv planova koji su objavljeni 24. novembra 2006. godine o otvaranju takvih kancelarija u Briselu i verovatno Vašingtonu, sa zvaničnicima UNMIK-a na čelu. "UNMIK-u zyrtarizon hapjen e zyrove nderlidhese jashte Kosoves" [UNMIK izdaje ovlašćenje za otvaranje Kancelarije za vezu u inostranstvu], *Koha Ditore*, 25. novembar 2006. godine.

⁹⁶ Jedna osoba iz vlade strahuje da bi drugačija izborna politika zavladała odmah nakon odluke o statusu, odvrćajući kosovske lidere od sprovođenja svojih obećanja i obaveza. Razgovor Krizne grupe, Priština, 11. decembar 2006. godine.

⁹⁷ Za istorijat videti Izveštaj Krizne grupe za Evropu br. 163, *Kosovo after Haradinaj*, 26. maj 2005. godine.

koalicije LDK-AAK. Ispada da je Tači napravio koalicioni preokret u svom obraćanju na Konvenciji LDK-a – obraćanju koje bi bilo nezamislivo u vreme Rugove.

Gledano na duge staze, podrška američke kancelarije Sejdiuu od 10. decembra može uticati na to da međunarodna zajednica stekne reputaciju pristrasnog arbitra.⁹⁸ Teško je nagađati da li je Generalni savet legitimno izabran. Sejdiuovi glasači mogu tvrditi da su proceduralne prečice bile neophodne kako bi se suzbili sumnjivi interesi i kriminalci oko Dacija kao i da se time partiji daje mogućnost oporavka. Ali, novi Generalni savet može postati samo marioneta a proceduralne nepravilnosti koje su dovele do takvog izbora mogu samo otkopavati nesrećne političke navike u partiji i vladi.

Snabdevanje strujom može biti još gore nego do sada. Dugotrajna isključenja već uveliko traju i stalno se iskopavaju nedovoljne količine lignite koje bi održale operativne kapacitete kosovskih elektrana. Regionalno tržište strujom je umanjeno usled isključenja bugarskih nuklearnih pogona (uslov za prijem u EU od 1. januara 2007. godine). Kada je nepopularni kosovski distributer, KEK privremeno napustio svoju ABC strategiju, pokušavajući da obezbedi bolju snabdevenost za urednije platiše tokom februara 2006. godine, građani koje su posebno pogađala duga isključenja obili su regionalne kancelarije i uništili su opremu za isporuku struje.⁹⁹ Plan ABC je omogućio KEK-u da tokom 2006. godine poveća naplatu za 15 procenata ali se nepopularnost ovog tela intenzivirala usled pritužbi lokalnih medija na račun visokih plata koje domaća uprava KEK-a sebi isplaćuje.

Prošle godine Srbija je kritikovala UNMIK što je dozvolio da srpske enklave zbog dugi isključenja struje postanu predmet "humanitarne katastrofe".¹⁰⁰ Prema ABC planu KEK je enklave snabdevao ograničenom količinom struje ali to je zbog toga što su te enklave,

ohrabrene od strane Beograda, odbile da potpišu ugovore sa KEK-om a ne zbog diskriminacije. Uprkos negodovanju vlade i KEK-a a usled silovitog pritiska Kontakt-grupe, UNMIK je pregovarao sa Srbijom o njenoj ponudi o mesečnoj isporuci od 50 gigavati struje za oko 40.000 srpskih domaćinstava. Ovo bi moglo da poboljša snabdevenost Kosova i do 10 procenata ali se rizikuje da se Albanci razljute zbog toga što se struja isporučuje Srbima koji već sedam godina ne plaćaju račune i omogućuje se EPS-u, državnom provajderu Srbije, da izbaci KEK iz srpskih enklava pa zbog toga UNMIK želi da se ispoštuje osnovni princip a to je potpisivanje ugovora između kosovskih Srba sa KEK-om, čak i kolektivnih ugovora koje bi Srbija platila. Srpska vlada je trenutno bliže tome da ponudi novčanu pomoć.¹⁰¹

Zima bez struje i osećaj da Srbi dobijaju nezasluženu pomoć, mogao bi da bude opasan koktel, ne mnogo drugačiji od onog koji je doveo do marta 2004. godine. Novi srpski ustav, odlaganje statusnog procesa i sve češće pominjanje ruskog veta, već je dalo nadu nekim Srbima sa Kosova da nezavisnost može biti sprečena.¹⁰² Nakon rasplamsavanja ideje pokreta Vetevendosje da će srpske opštine postati zabranjene zone za Albance, Ahtisarijev predlog decentralizacije mora biti vrlo jasan u pogledu kosovske nezavisnosti.

Najverovatnije najveći izazov za Albance je da odole nasilju u Mitrovici i tamošnjoj, napetoj situaciji. Srpski lideri Marko Jakšić i Milan Ivanović verovatno će imati provokativan stav prema Prištini i međunarodnoj zajednici. Tim liderima nije mnogo stalo do eventualnih posledica koje će snositi Srbi koji žive južno od Ibra.¹⁰³ Svaka strana rizikuje da svojim potezima isprepada drugu i tako je navede na borbu. Npr., Srbi prave odbrambena uporišta oko i u gradu a ta odluka je delimično inspirisana dokumentom MUP-a u kome se detaljno pokazuje plan albanskih napada.¹⁰⁴

⁹⁸ Videti saopštenje za medije Američke kancelarije u Prištini, "O izborima u LDK-u", 10. decembar 2006. godine. Dostupno na: <http://pristina.usmission.gov/> Šefica kancelarije Tina Kaidanow sreća se sa Sejdiuom u nedelju, 10. decembra. Njena bezrezervna podrška Sejdiuovih stavova odagnala je procene tela poput OEBS-a koji bi, u suprotnom, mogli dovesti u pitanje validnost izbora Generalnog saveta LDK.

⁹⁹ Videti "Qytetaret hyjne me dhune ne ndertesat e distribucionit te KEK-ut dhe kerkojne energji elektrike" [Građani opkolili zgrade KEK-a i traže struju], *Zeri*, 31. januar 2006. godine.

¹⁰⁰ Portparolka Srbije Sanda Rašković-Ivić, je to ponovo uradila 13. decembra 2006. godine na kvartalnoj sednici Saveta bezbednosti UN o Kosovu, govoreći o "drastičnim i selektivnim" isključenjima struje, ne pomenuvši da je i albanska zajednica suočena s istim problemom.

¹⁰¹ Razgovor Krizne grupe sa zvaničnikom UNMIK-a, Priština, 11. decembar 2006. godine. Na sednici SB o Kosovu, održanoj 13. decembra, SPGS Riker je rekao: "nedavni razgovori su pomalo bili ohrabrujući. Sada očekujemo rezultat u kome će Srbi konačno priznati KEK i početi da plaćaju struju".

¹⁰² Razgovor Krizne grupe, novembar 2006 godine.

¹⁰³ Za brži uvid u mitrovačku bezbednosnu situaciju tokom novembra 2006. godine videti Izveštaj Krizne grupe, *Kosovo Status: Delay is Risky*, str.19-23. Tada smenjeni šef policije u severnoj Mitrovici Dragoljub Delibašić (saveznik Jakšića i Ivanovića), vraćen je na tu poziciju.

¹⁰⁴ Razgovor Krizne grupe sa izvorom iz policije UNMIK-a, 7. decembar 2006. godine.

Možda prva polovina 2007. godine neće biti toliko opasna ako međunarodna zajednica jasno pokaže da se radi na statusnom pitanju. Sećanje na mart 2004. godine deluje kao kočnica, kao nešto čega se većina Albanaca priseća s anksioznošću i sramom, nešto čije bi ponavljanje trebalo izbeći.¹⁰⁵ Marta 2004. godine glavna meta napada bili su Srbi a zatim UNMIK. Ako dodje do slične situacije, PISK mogu biti prve na listi. Ogorčenost građana na PISK i Tim jedinstva može eksplodirati samo ako javnost pomisli da oni nisu u stanju da isporuče obećanu nezavisnost. Ankete pokazuju porast nezadovoljstva građana radom PISK-a, kako na centralnom tako i na lokalnom nivou.¹⁰⁶ Nekim Albancima je sada žao što je martovsko nasilje bilo usmereno protiv nevinih Srba.¹⁰⁷ Neki bivši članovi OVK pominju “ubijanje” političara ako ponovo omanu.¹⁰⁸ Vetevendosje je poznato po eksploataciji ovog osećaja ali njihov napad (28. novembra) otišao je dalje od uobičajenog napada na UNMIK. Lideri PISK-a su izbegli konfrontiranje, tražeći od kosovske policije da se povuče prilikom napada na zgrade PISK-a.¹⁰⁹

Kako bi kosovski političari mogli da uzvrate ako se nađu pred ozbiljnom pretnjom na ulici? Uoči 28. novembra, lider opozicione PDK Hašim Tači je insistirao na tome “da će nezavisnost stići iz institucija a ne sa ulice”.¹¹⁰ On je doslovno rekao da Kosovo može ostvariti nezavisnost samo ako saraduje sa međunarodnom zajednicom.

Druga politička naslednica OVK – AAK Ramuša Haradinaja malo je unilateralnija po tom pitanju i može ojačati svoja nastojanja u narednim mesecima, zblizavajući se sa razljučenim članovima poraženog Dacijevog krila LDK.¹¹¹ Odmah nakon Ahtisarijeve objave o odlaganju, AAK je javno pominjala mogućnost donošenja deklaracije o nezavisnosti u Parlamentu.¹¹² To što AAK-u nedostaje direktna zastupljenost u Timu jedinstva i to što će biti oslabljena Haradinajevim odlaskom u Hag, može uzrokovati zauzimanje radikalnijih stavova u budućnosti.¹¹³

Kosovski političari će možda odlučiti da proglase unilateralnu nezavisnost ako zakluče da ne postoji drugi način da spreče ulične nemire ili dejstvo naoružanih grupa. Oni znaju, da bi u tom slučaju, Kosovo bilo odbačeno, bez međunarodne podrške, izloženo zloupotrebi Srbije.¹¹⁴ Političari će se uzdržavati od takvih koraka sve dok ne postanu očajni – ili, pak, dok im se ne učini da je statusni proces u SB-u skrenuo s putanje i ako za to dobiju zeleno svetlo od ključnih partnera, posebno SAD. “Moramo pronaći pravi trenutak, kada će samo malo zaboleti i kada to neće razljutiti naše prijatelje”, rekao je jedan parlamentarac, član LDK-a.¹¹⁵

¹⁰⁵ Razgovor Krizne grupe, novembar-decembar 2006. godine. Ovo se protivi tumačenju na kome se insistira u nekim međunarodnim krugovima, naime, da su martovski nemiri imali centralnu organizaciju i da su predstavljali zaveru kosovskih Albanaca. Videti Izveštaj Krizne grupe br. 155 *Collapse in Kosovo*, 22. april 2004. godine.

¹⁰⁶ U zajedničkoj anketi USAID/UNDP (*Early Warning Report*), pokazuje se postepeni pad vladine popularnosti sa preko 80%, početkom 2005. godine na malo iznad 40% krajem septembra 2006. godine. Popularnost kosovskog parlamenta je takođe pala sa 70% početkom 2005. na oko 20% krajem septembra 2006. godine. UNDP-jev pregled opštinskih uprava “Kosovski mozaik 2006” objavljen u oktobru, otkriva porast nezadovoljstva građana od 2003. godine. Videti <http://www.kosovo.undp.org>. Slični rezultati jedne UNMIK-ove ankete prethodili su godini koja je donela martovske nemire.

¹⁰⁷ Razgovor Krizne grupe, Priština, zapadno i istočno Kosovo, april- novembar 2006. godine.

¹⁰⁸ Razgovor Krizne grupe, Vitina, novembar 2006. godine. Maskirana i naoružana osoba koja je 4. decembra postavila kontrolni punkt u blizini jednog sela u zapadnom delu Kosova i pucala na kosovsku policiju pre bekstva, kasnije je nazvala policiju ne bi li se izvnila i izrazila žaljenje, rekavši da je njihova borba usmerena protiv kosovskih političara.

¹⁰⁹ TV emisija je prikazala sukob demonstranata i UNMIK policije koji je otpočeo pošto su demonstranti bacili zapaljivu napravu na štab UNMIK-a.

¹¹⁰ Vesti RTK u 7: 30, 27. novembar 2006. godine.

¹¹¹ Ako međunarodna zajednica priželjkuje da zblizi Sejdiuov ogranak LDK-a sa Tačijevim PDK-om kao partnere u upravljanju, onda ona treba da shvati da to može uzrokovati stvaranje jogunaste koalicije njihovih političkih protivnika.. Militantni dnevnik na albanskom jeziku *Epoka e Re*, ranije doživljavan kao glasilo PDK-a, već iznosi nezadovoljstvo, obezbeđujući platformu za Aljbina Kirtija i njegov pokret, ratne veterane i Dacijev ogranak LDK-a.

¹¹² Saopštenje za medije izdato od strane AAK, 10. novembar 2006. godine.

¹¹³ Kaže se da je vozilo Ministarstva za socijalna pitanja i zapošljavanje (AAK) prevozilo eksplozivne boce s bojom koje su aktivisti pokreta Vetevendosje koristili 28. novembra, bacajući ih na zgrade Vlade, Parlamenta i UNMIK-a. Videti “Veturat e Ministrise ne shërbim te ‘Vetevendosjes’” [Vozila Ministarstva u službi pokreta ‘Vetevendosje’], *Koha Ditore*, 1. decembar 2006. godine. Tači je, verovatno u žurbi, optužio “parapolitičke” snage koje stoje iza vladine koalicije LDK-AAK (njegov kod za Haradinaja) zbog orkestriranog pojavljivanje naoružanih osoba u zapadnom delu Kosova 4. decembra. Videti Nebih Maxhuni, “Maskat parapolitike” [Nebi Madžuni, Parapolitička maska], *Express*, 9. decembar 2006. godine.

¹¹⁴ Jedan zapadni diplomata je slikovito objasnio taj novi položaj Kosova kao “kresnuto za doručak”, Razgovor Krizne grupe, 16. novembar 2006. godine.

¹¹⁵ Razgovor Krizne grupe, 9. oktobar 2006. godine.

IV. ZAKLJUČAK

U mnogo aspekata, Kosovo još uvek treba da se pomakne s tačke na kojoj se nalazilo 1999. godine. Ovakva situacija je jednim svojim delom rezultat nemogućnosti međunarodne zajednice da pomogne u ostvarenju ekonomskog rasta, koji bi transformisao socijalne strukture i povratio dinamiku. Ideja da Rezolucija SB 1244 može da zamrzne politički razvoj dok ekonomija ne preuzme vodeću ulogu i otkloni "divlje margine" u socijalnom miljeu, bila je iluzija. Privatna ulaganja su zakočena, pozajmice sprečene a strateško- ekonomske odluke umanjene zbog nerešenog statusa. Rast je u 2005. godini bio negativan, dok će u 2006., u najboljem slučaju, dostići 2 procenta.¹¹⁶

Sada čak i potpuno uređeno statusno rešenje može dovesti do daljih, ekonomskih sunovrata, sprečavajući Kosovo da raste i krene ka svojoj međunarodnoj putanji. Moguće je očekivati početni, poslestatusni pad. Rešenje može pridodati još jednu porciju duga (iz Srbije). Štaviše, Kosovo će morati da ponese dodatne budžetske troškove, poput onih za stvaranje novih srpskih opština, a ti troškovi nisu predviđeni budžetom za 2007. godinu. Međunarodno civilno prisustvo će se dramatično smanjiti, osiromašujući BDP za oko 3%, u okolnostima potrošačke ekonomije koja se u međuvremenu razvila, i koja zavisi od međunarodne pomoći, dijaspori i rada za strance. Postoje gledišta prema kojima je Kosovo dobijalo više pomoći nego što mu je bilo potrebno u vreme UNMIK-a i donatori će možda oklevati da ubuduće finansiraju oblasti poput obrazovanja, iako je kosovska omladina suočena sa deficitom strateškog razvoja. Međunarodna zajednica je spremna da podnese povećanje vojne troškove ali izgleda da je manje zainteresovana za razvoj i projekat izgradnje mira.

Zbog svega gorepomenutog, čini se da je od suštinskog značaja da kosovska elita, institucije i društvo iskoriste 2007. godinu kako bi se prilagodili: odbacili pretnje od moguće krize i krenuli ka održivoj samoupravi. Tokom borbe za nezavisnost pod UNMIK-om, političari i nadležni su zapostavljali ili pljačkali ono što su imali, usmeravajući energiju ka onome što još uvek nisu dobili. Pritajena pretnja od izbijanja haosa rasteruje neophodne investicije. Ako dođe do haosa, verovatnije je da će on učvrstiti restriktivne stavove. Nedostatak direktnih uverenja o nezavisnosti (poput stolice u UN-u), ili megdan sa Srbijom, ne smeju postati opsesija nove države, čiji bi politički lideri nastavili da pljačkaju narodno imanje. Ako Kosovo želi da diplomira do

nezavisnosti u 2007. godini – kao što bi trebalo – ono, za taj proces, treba i da odraste.

Priština/Brisel, 20. decembar 2006.

¹¹⁶ Podaci Svetske banke koje je predstavila konsultantkinja Barbara Baljaj, Vašington DC, 14. novembar 2006. godine.

APPENDIX A

MAP OF KOSOVO

